

Досвід минулого у формуванні комунікативних навичок майбутнього лікаря: «Знаючи минуле, лікар повинен передбачати майбутнє»

О.О. Воронцов, Л.С. Бабінець

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Статтю присвячено висвітленню власного досвіду формування і посилення мотивації майбутніх фахівців у галузі первинної медичної допомоги, профілактики та реабілітації за рахунок формування й використання актуальних контентів афоризмів великих філософів і лікарів давніх часів.

Актуальність та масштабність проблем реформування медичної галузі та розвитку медичної освіти зберігається протягом багатьох років. Новітні високотехнологічні й коштовні методики навчання доповнюються класичними методиками викладання із належним фаховим рівнем науково-педагогічних колективів. Професійна успішність має в своїй основі окрім знань, умінь та клінічних навичок ще й комунікативні навички, які висвітлюють ставлення майбутнього лікаря до обраної професії. Не варто вишукувати нових слів, аби доводити роль комунікативних навичок. Спеціально підібрані висловлювання найбільш авторитетного фахівця – старогрецького лікаря Гіппократа, які було вичерпно сформульовано ще у IV столітті до нашої ери, вражають своєю переконливістю.

Рекомендуємо використовувати актуальні контентні афоризми великих лікарів і філософів як додатковий педагогічний прийом оптимізації підготовки студентів до виконання ними практичної роботи у клініці.

Ключові слова: реформування освіти, комунікативні навички, афоризми великих лікарів.

Розвиток медичної освіти в Україні є невід'ємною складовою медичної реформи, необхідність якої є безсумнівною, хоча й потребує колективного обговорення для внесення змін у разі необхідності. Темпи впровадження реформи, як і раніше, пов'язують із законодавчим обґрунтуванням, фінансовим забезпеченням і з урахуванням людського фактора [1]. Можна казати про відповідність сучасної парадигми медичної освіти і парадигми системи охорони здоров'я [2, 3]. За висновками ВООЗ, держави, які витрачають на медицину менше ніж 10% ВВП, не здатні проводити соціальні програми. Масовий виїзд медичних працівників і найбільш активних працездатних громадян з країни підтверджує актуальність і масштабність проблем у медицині зокрема і в державі у цілому.

Реформування системи викладання на рівні нашого університету з метою адаптувати її до європейського і світових стандартів було закладено у Концепції розвитку ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України» ще у 2006 році [4]. Цілоком зрозуміло, що сучасні тренажери, фантоми, медичні симулятори (імітатори пацієнта) та комп'ютерні програми до них потребують значних коштів. Проте економічний фактор не є єдиним за вагомістю в інноваційному освітньому процесі підготовки лікарів. У формуванні майбутнього лікаря як професіонала і особистості, окрім знань, умінь і клінічних навичок, важливу роль відіграють

комунікативні здібності та ставлення до професії у викладачів медичного вузу [5]. У цьому контексті не слід недооцінювати активну участь викладачів та їхній належний фаховий рівень. Достатньо переглянути публікації у науково-практичному журналі «Медицина освіти» протягом останніх років. Там, де головним чинником прогресивних змін виступають інтелектуальні зусилля колективів наукових працівників, результат досягається всупереч економічним гальмам та іншим проблемам.

Соціальна психологія протягом десятиліть констатує передбачуваність поведінки людей, які перебувають у стані хронічного стресу через певні родинні, побутові, соціальні проблеми. Коли до усіх негараздів, ступінь яких останнім часом лише зростає, додається ще й медико-біологічна проблема – втрата здоров'я, з'являється нагода згадати про лікарів і студентів-медиків, на яких також поширюється весь спектр згаданих проблем. Потаємні думки народжують відповідні емоції, які віддзеркалюються мімічними м'язами на обличчі як на дисплеї або моніторі. З яким виразом обличчя зустрічаються дві людини, одна з яких одягнена у білий халат лікаря? Цілоком зрозуміло, хто з них за рівних соціальних обставин повинен мати привітний вираз обличчя.

Не зайвим буде згадати несподівані результати дослідження стану здоров'я різних за фахом медичних працівників Західної Німеччини 70-х років ХХ ст. Серед медиків, які працювали у відділеннях дитячої реанімації та швидкої допомоги, статистично достовірним був найвищий ступінь захворюваності, плинності кадрів і навіть смертності. Пояснювали даний факт відносно частішим контактом даних категорій медпрацівників з людським горем, спілкуванням з батьками, які втрачали своїх дітей.

У навчальному процесі у клініці студенти щодня мають перед собою зразки стосунків лікаря та хворого, лікаря з колегами і медичним колективом тощо. Незалежно від власного бажання, кожна з діючих осіб демонструє оточуючим свої комунікативні здібності, своє ставлення до професії, свою комунікативну поведінку або комунікативну культуру. Чи завжди вони можуть бути прикладом для копіювання? Інколи здається доречним пригадати філософські афоризми письменника, філософа-мораліста Антуана Рівароля (1753–1801) щодо способів усвідомлення «прекрасного» через здатність відрізнити «погане» від «гіршого».

Наведемо ситуації, на яких робив наголос ще Гіппократ. Напевно, немає людини, яка б не зустрічалася із суворим медичним працівником, із виразом обличчя, що жартома зветься «антисмайлик», із холодним поглядом, який зупиняє навіть бажання звертатися з якимось запитанням. Кому з викладачів, студентів і практичних лікарів не доводилося бачити поруч себе колег, які продовжують працювати, не звертаючи уваги на прояви у себе певних захворювань?

Немає сумнівів у тому, що недбале ставлення лікаря (із мізерною зарплатою) до власного здоров'я переважно не має нічого спільного зі змістом слів Гіпократата: «Згоряючи сам, світи іншим».

На початку кожного заняття та під час інструктажу студентів до індивідуальної практичної роботи відповідно до методичних рекомендацій обов'язковими є настанови щодо ролі комунікативних навичок у професійній діяльності лікаря. З цією метою нами було застосовано спеціально підібрані висловлювання-афоризми від найбільш авторитетного фахівця старогрецького лікаря Гіпократата, якого прийнято називати батьком медицини. На нашу думку, не варто шукати нових слів, аби доводити відомі тези, які було вичерпно сформульовано ще у IV столітті до нашої ери.

Пропонуємо відчувати переконалівість мудрості і досвіду великої історії медицини, яка зберігає свою актуальність і понині.

Перший обов'язок кожного, хто вирішив стати лікарем і опанувати лікарське мистецтво, – це навчання в кабінеті лікаря і в лікарні. Головна справа учня – вчитися у тих, хто вже володіє практичною майстерністю лікаря. Всяка справа вдосконалюється оволодінням техніки. Всякий навик досягається вправою.

Лікарське мистецтво може бути надбано тільки протягом дуже довгого часу. Тільки тоді воно може принести користь людям.

Тільки той лікар матиме авторитет, який сам здоровий і добре виглядає. На думку людей, тільки той лікар може правильно і успішно лікувати інших, хто вміє дотримуватися і зберігати своє здоров'я.

Лікар повинен бути охайним, ходити в гарному одязі, бо все це викликає довіру. Одяг без ознак марнославства і статечна хода вже дуже багато говорять про людину.

Зовнішній вигляд лікаря, вираз його обличчя повинні говорити хворому, що перед ним людина статечна і думаюча.

Лікар не повинен здаватися гордим і недоступним. Лікар повинен бути ввічливим і відкритим для людей, оскільки суворість робить його недоступним і для здорових, і для хворих.

Опыт в формировании коммуникативных навыков будущего врача: «Зная прошлое, врач должен предвидеть будущее»

А.А. Воронцов, Л.С. Бабинец

Статья посвящена освещению собственного опыта формирования и усиления мотивации будущих специалистов в области первичной медицинской помощи, профилактики и реабилитации за счет формирования и использования актуальных контентов афоризмов великих философов и врачей древности.

Актуальность и масштабность проблем реформирования медицинской отрасли и развития медицинского образования сохраняется в течение многих лет. Новые высокотехнологичные и ценные методики обучения дополняются классическими методиками преподавания с должным профессиональным уровнем научно-педагогических коллективов. В основе профессиональной успешности лежат не только знания, умения и клинические навыки, а и коммуникативные навыки, которые освещают отношения будущего врача к выбранной профессии. Не стоит искать новых слов, чтобы доказывать роль коммуникативных навыков. Специально подобранные высказывания наиболее авторитетного специалиста – древнегреческого врача Гиппократата, которые были исчерпывающе сформулированы еще в IV веке до нашей эры, поражают своей убедительностью.

Рекомендуем использовать актуальные контенты афоризмов великих врачей и философов как дополнительный педагогический прием оптимизации подготовки студентов к выполнению ими практической работы в клинике.

Ключевые слова: реформирование образования, коммуникативные навыки, афоризмы великих врачей.

Лікар не повинен бути надто веселим, сміхотливим. Це може створити у людей враження про його несерйозність і легковажність. Лікар повинен бути завжди спокійний.

Лікар повинен завжди підбадьорювати хворого. Як би не був схвилюваний хворий, які б підстави не були для цього хвилювання, лікар, у першу чергу, повинен і своїм виглядом, і словом заспокоїти хворого.

Лікар повинен постійно спостерігати за станом хворого. Перш за все, лікар повинен уважно вдивитися в обличчя хворого. Вираз обличчя, очі можуть багато чого сказати про стан хворого, про перебіг хвороби і навіть про наближення смерті.

Лікар не повинен соромитися розпитувати людей.

Лікар не повинен соромитися, якщо, зіткнувшись з невідомими проявами хвороби, йому доводиться питати поради у інших лікарів. Медицина може принести користь тільки за умови правильного і своєчасного застосування її методів. Здатність передбачати розвиток хвороби – краща якість лікаря. Від цього залежить успіх лікування.

Заздрість, гордість і зневага повинні бути виключені при спілкуванні лікарів між собою.

Знаючи минуле, лікар повинен передбачати майбутнє.

Отже, можна стверджувати, що досвід розвитку медицини і медичної науки, накопичений століттями і висловлений славетними попередниками, зокрема Гіпократом, є сучасним, необхідним для включення до викладацького процесу у системі медичної освіти, сприяє розвитку комунікативних навичок і формуванню лікаря як особистості.

ВИСНОВКИ

Роль живого спілкування з викладачем і лікарем-фахівцем-наставником залишається незмінно провідною у процесі медичної освіти попри впровадження новітніх технологій і коштовних інноваційних освітніх проєктів.

Рекомендуємо використовувати актуальні контенти афоризмів великих лікарів і філософів минулого як важливий педагогічний прийом оптимізації підготовки студентів до виконання ними практичної роботи у клініці, а також для формування лікаря як особистості.

Past experience in the formation communication skills of future doctors: «Knowing the past a doctor should to foresights the future»

O.O. Vorontsov, L.S. Babinets

The article is dedicated to the experience of forming and strengthening the motivation of future specialists in the field of primary health care, prevention and rehabilitation through the formation and using of topical content of aphorisms of the great philosophers and doctors of ancient times.

The urgency and scale of the problems of reforming the medical sector and medical education persist for many years. The latest high-tech and expensive methods of teaching are supplemented by classical teaching methods with the appropriate professional level of scientific and pedagogical teams. Professional success, in addition to knowledge, skills and clinical skills, is based on the communicative skills that highlight the attitude of the future doctor to the chosen profession. It's not necessary to look for new words to prove the role of communication skills. Specially selected statements of the most authoritative specialist – the ancient Greek physician Hippocrates, which were exhaustively formulated in the fourth century BC, amaze by their persuasiveness.

We recommend to use the topical content of the aphorisms of the great doctors and philosophers as an additional pedagogical method for optimizing the training of students to perform their practical work in the clinic.

Key words: reforming education; communicative skills; aphorisms of great doctors.

Сведения об авторах

Бабинец Лилия Степановна – Кафедра первичной медико-санитарной помощи и общей практики - семейной медицины ГВУЗ «Тернопольский государственный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: lilyababinets@gmail.com

Воронцов Александр Александрович – Кафедра первичной медико-санитарной помощи и общей практики - семейной медицины ГВУЗ «Тернопольский государственный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46022, г. Тернополь, ул. Купчинского, 14; тел.: (066) 649-64-12. E-mail: sansan50@ukr.net

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Воронцов О.О. Вагітність – не хвороба, а вагітна – не пацієнт // Ваше здоров'я. – 2007. – № 15. – С. 12.
2. Зіменковський Б.С., Гжегоцький М.Р., Солонинко І.І., Радченко О.М., Стрільчук О.М. Сучасні особливості парадигми медичної освіти в Україні / Б.С. Зіменковський, М.Р. Гжегоцький, І.І. Солонинко, О.М. Радченко, О.М. Стрільчук // Медична освіта. – 2018. – № 2. – С. 61–64.
3. Щепин О.П., Филатов В.Б., Нечаев В.С. и др. // Вестник РАМН. – 1998. – № 10. – С. 38–41.
4. Концепція Розвитку Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського (інтеграція у світовий медичний освітній простір). – Тернопіль ТДМУ. «Укрмедкнига», 2006. – 49 с.
5. Воронцов О.О. Комуникативна культура майбутніх сімейних лікарів у питаннях планування сім'ї / О.О. Воронцов, Л.С. Бабинець // Бібліотека сімейного лікаря та сімейної медсестри. – К., 2013. – № 1. – С. 58–62.
6. Воронцов О.О. Використання афоризмів медичного спрямування у викладанні загальної практики-сімейної медицини на додипломному етапі вищої медичної освіти / Воронцов О.О., Бабинець Л.С. // Сімейна медицина. – 2018. – № 1 (75). – С. 51–54.
7. Афоризмы великих врачей: Гиппократ, Гален, Авиценна, Арнольд из Виллановы, Парацельс / [сост. В.П. Бутромеев, В.В. Бутромеев]. – М.: Просвещение, 2017. – 304 с.

Статья поступила в редакцию 04.04.2019

Журнал «Сімейна медицина» індексується та/або представлений тут:

- Бібліометрика української науки (Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського);
- Science Index (eLIBRARY.RU);
- Crossref;
- Google Scholar/Academia;
- WorldCat;
- OpenAIRE.

